

## PROGRAMMA COLLEGEREEKS PSYCHOANALYSE

- Voor wie:** GGZ-collega's (max. 15 deelnemers per bijeenkomst)  
**Tijdstip:** 10 – 16 uur (inclusief lunch)  
**Locatie:** Museum Oud Overschie (Overschie Kerksingel 1, Rotterdam)  
**Kosten:** € 150 per bijeenkomst, € 425 voor 3 bijeenkomsten.  
**Info:** [www.pacwest.nl](http://www.pacwest.nl)  
**Opgeven:** [secr@pacwest.nl](mailto:secr@pacwest.nl) (s.v.p. BIG-registratie vermelden)



### HET SYMPTOOM EN HET ONBEWUSTE, FREUD ANNO 2020

Marc Hamburger, 17 oktober

#### Informatie

De meeste mensen zullen bij het woord *psychoanalyse* onmiddellijk denken aan de grondlegger, Sigmund Freud. In deze collegereeks zal duidelijk worden wat de invloed van Freud is geweest op het ontstaan en op de ontwikkeling van de psychoanalyse. Hoe dacht hij over het onbewuste? Hoe dacht hij over symptomen als paniek, depressie en perversie? En hoe dacht hij over de mens in het dagelijks leven, met al zijn versprekingen, zijn onbewuste motieven en zijn neiging ongemakkelijke ideeën te verdringen? De collegereeks geeft een unieke mogelijkheid om zicht te krijgen op de historische ontwikkeling van de psychoanalyse en de psychotherapie, maar vooral op wat in 2020 nog bruikbaar is van Freuds ideeën. Door middel van voordracht, discussie, filmfragmenten en klinische voorbeelden uit de spreekkamer wordt dit toegelicht. Daarnaast gaan we na welke ideeën van Freud moeten worden herzien en welke ook vandaag nog wetenschappelijk houdbaar blijken, getoets aan de kennis die we anno 2020 hebben op het gebied van de cognitieve psychologie, de neurobiologie en de ontwikkelingspsychologie. Hieruit zal de grote waarde blijken van Freud als grondlegger voor moderne inzichten en theorievormen.



## Angst, afweer en innerlijk conflict

Daniël Helderman, 31 oktober

### Informatie

Iedereen voelt zich wel eens angstig. Angst is een gewone menselijke emotie die bij het leven hoort. Zonder angst zouden we gevaren niet in de gaten hebben en zo bezien heeft angst dus een belangrijke evolutionaire functie. Ook met heftige angst of paniek wordt iedereen wel eens geconfronteerd. Dat neemt niet weg dat we gevoelens van angst vaak maar slecht kunnen verdragen. We stellen dan ook vaak alles in het werk om angsten en situaties en ervaringen die angst oproepen af te weren.

Terwijl Sigmund Freud theorieën ontwikkelde over angst, beschreef zijn dochter Anna Freud verschillende mechanismen om angsten af te weren. Analytici na hen hebben deze theorieën uitgebreid en gepreciseerd. Zo beschreef Malan (1979) afweer als een compromis van een innerlijk conflict tussen enerzijds verlangens en impulsen en anderzijds de angst en schaamte die verlangens en impulsen kunnen oproepen. Het uitgangspunt dat mensen voortdurend gedreven worden door innerlijke conflicten, staat inmiddels niet alleen centraal in psychoanalytische theorieën en behandelingen, maar heeft ook z'n weg gevonden in cognitieve therapieën en in therapieën met een meer cognitieve inslag zoals de Affectfobietherapie van McCullough (Van Dam, 2017).

In de collegereeks worden klassieke maar ook meer moderne psychoanalytische theorieën en ideeën over angst besproken. Er wordt aandacht besteed aan verschillende vormen van angst zoals angst voor liefdesverlies, verlatingsangst, en vernietigingsangst. Ook komen de verschillende afweermechanismen aan bod zoals projectie, projectieve identificatie, splitting en rationalisatie. Voorts wordt uiteengezet hoe afweer, angst en verlangen tot uiting kunnen komen in innerlijke psychische conflicten. Er is volop ruimte voor discussie, er zal casuïstiek gepresenteerd worden, en er zullen filmfragmenten worden gebruikt om angsten en afweermechanismen te leren herkennen.



## Schaamte, afgunst en jaloezie

Leontine Brameijer, 14 november

### Informatie

Schaamte, afgunst en jaloezie zijn voor ons allemaal zeer herkenbare innerlijke fenomenen, al hebben sommigen meer last van deze emoties dan anderen. Ook zijn we soms het mikpunt van de afgunst en jaloezie van anderen. Afgunst heeft vaak de vorm van een destructieve aanval en kan zeer onregelend zijn, zowel voor de aanvaller als voor de aangevallene. Jaloezie doet zich voor in relaties, bijvoorbeeld wanneer we niet kunnen verdragen dat de liefde die we verlangen van de ander gedeeltelijk of geheel naar een derde gaat. Wanneer we ons bewust worden van onze afgunstige en jaloerse acties jegens anderen, kunnen we overvallen worden door schuld en schaamte, erg naar om te voelen maar een gunstige ontwikkeling in de zin dat deze gevoelens aanzetten tot pogingen iets goed te maken, te repareren en zo het contact met de ander te herstellen. De weg is dan ook vrij om te gaan voelen wat de ander wel geeft, en wat jezelf te bieden hebt. Afgunst en dankbaarheid zijn begrippen waarmee Melanie Klein de theorie van de door haar bewonderde Sigmund Freud heeft uitgebreid en verrijkt. Haar boek 'Envy and Gratitude' verscheen in 1957, drie jaar voor haar dood. Freud ontdekte natuurlijk al veel eerder de zogenaamde 'penisnijd'. Voor het werk van de analyticus in de spreekkamer is de theorie over afgunst van wezenlijk belang. Afgunst speelt een grote rol in het ontstaan van psychopathologie en in het al of niet succesvol verlopen van een analyse. Zo kan de 'negatieve therapeutische reactie' gezien worden als manifestatie van afgunst naar de analyticus.

Bovenstaande thematiek zal op de volgende manieren worden uitgediept: Het (gezamenlijk) lezen van fragmenten uit de psychoanalytische literatuur over de vroege ontwikkeling; verslagen van baby-observaties; voorbeelden uit analyses met kinderen en volwassenen; film- en literatuurfragmenten. Er zal (veel) ruimte zijn voor eigen inbreng van de deelnemers en een actieve uitwisseling en discussie wordt beoogd.